Onkologické skríningové programy – aktuálne informácie

Jana Trautenberger Ricová, Mária Rečková, Zuzana Bárdyová, Adam Štrbavý

Národný onkologický inštitút

Horný Smokovec, 17.10.2025

NÁRODNÝ
ONKOLOGICKÝ
INŠTITÚT

Onkologické skríningové programy – aktuálne informácie

Obsah:

- Štatistické údaje
- Nový legislatívny rámec
- Ako komunikovať „menej“ testovania- naše skúsenosti

Onkologický skríning na Slovensku - štatistické údaje

Podiel počtu osôb, ktorým bol skríning vykázaný **na základe pozvánky**

Skríning	2022	2023	2024
KKM	**18%**	**18%**	**19%**
KRCa	**28%**	**32%**	**30%**
KP	**24%**	**24%**	**25%**

ZP pozývajú iba tie osoby, ktorým skríning nebol vykázaný dlhšie ako je stanovaný skríningový interval (refraktérna časť populácie).

Zdroj: NCZI, Národný onkologický inštitút, Bratislava 2025

Onkologický skríning na Slovensku

Karcinóm krčka maternice (KKM)

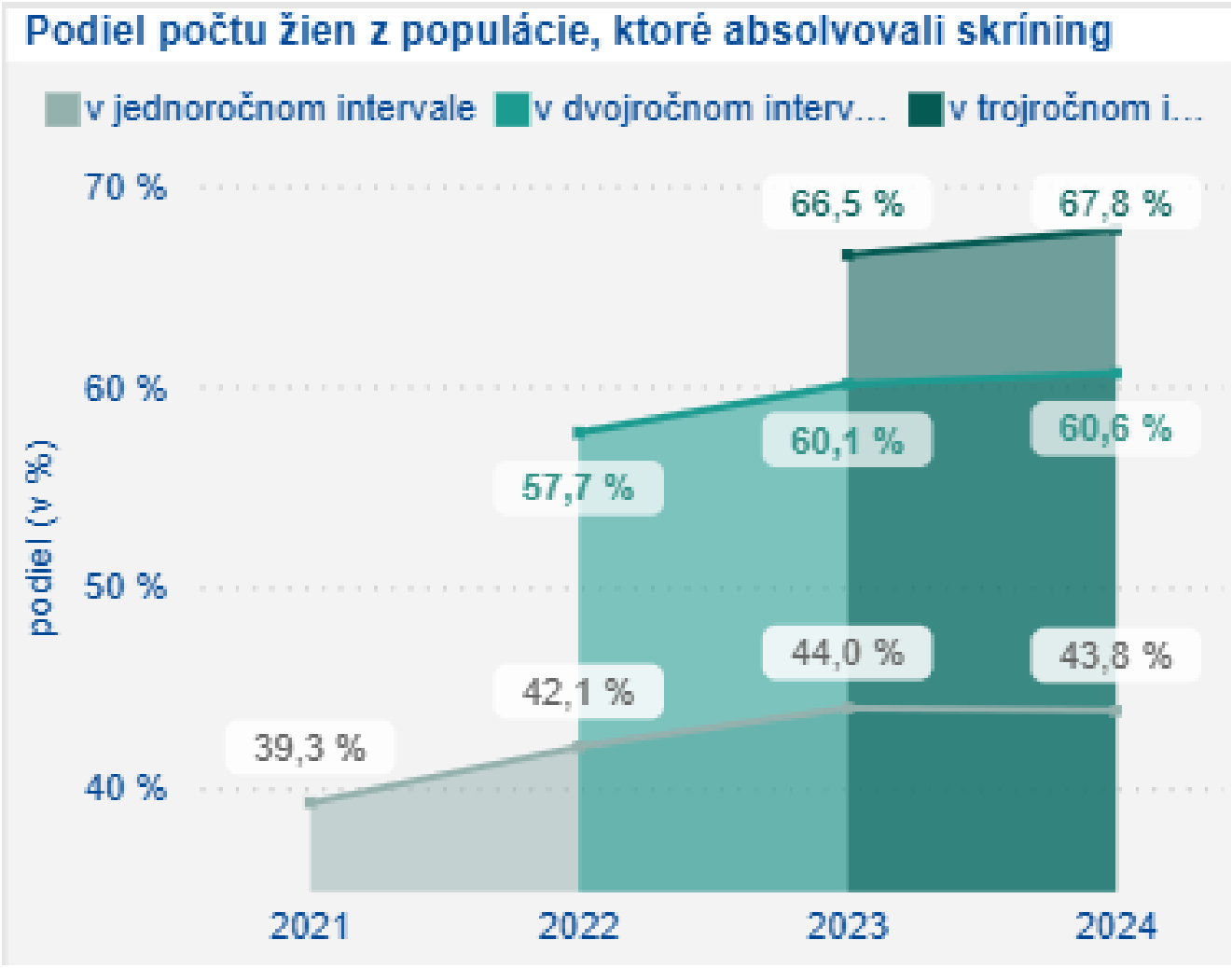

Podiel počtu žien vo veku 23-64 rokov, ktoré absolvovali skríningové cytologické vyšetrenie

Podiel vykázaných **abnormálnych cytologických nálezov: 4,9%**

Zdroj: NCZI, Onkologické skríningy v SR za roky 2021-2024, Spracované údaje o uhradenej zdarv.starostlivosti zo ZP

Onkologický skríning na Slovensku

Kolorektálny Karcinóm (KRCa)

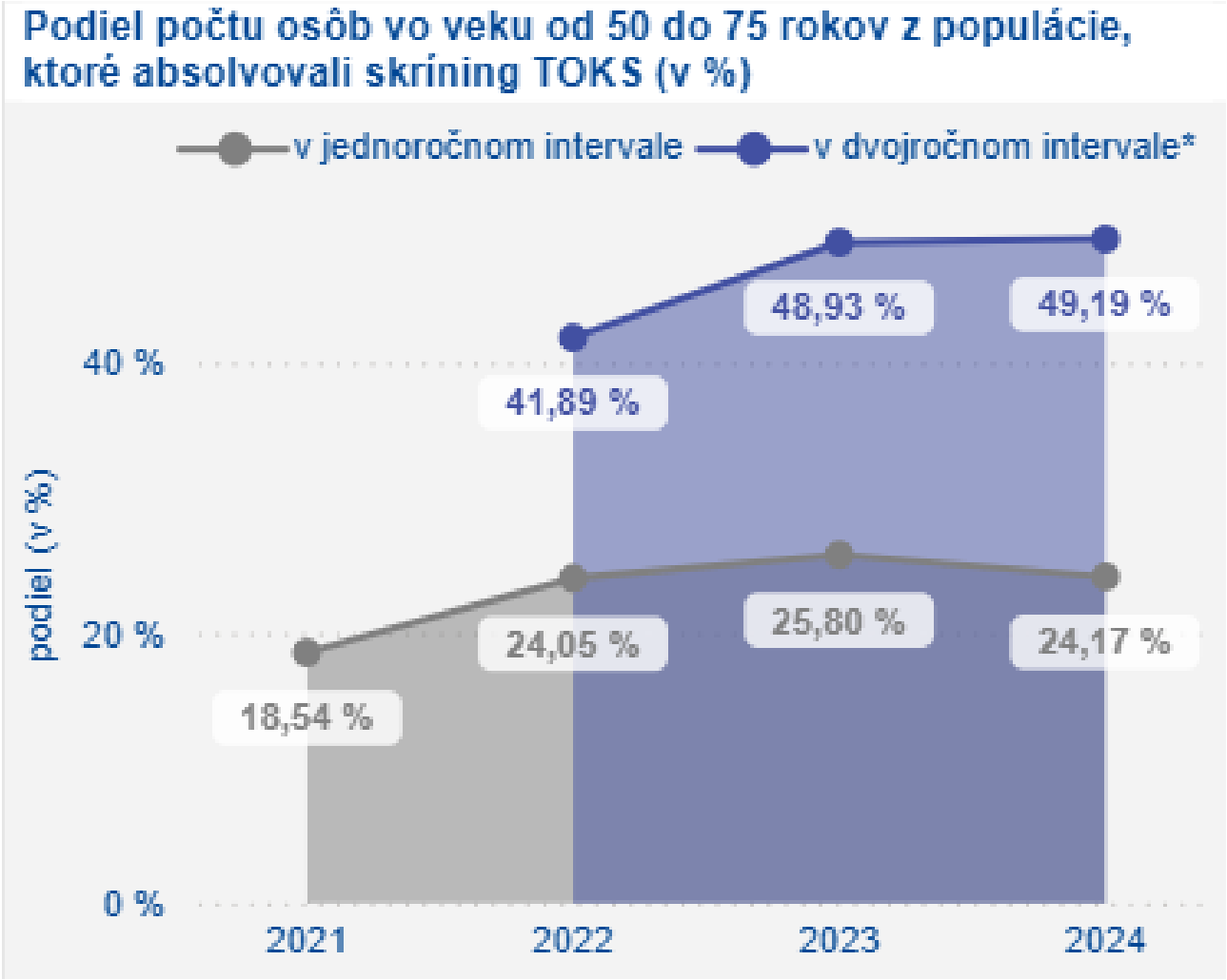

Podiel počtu osôb vo vekovej skupine 50-75 rokov

Podiel vykázaných **pozitívnych výsledkov TOKS vyšetrenia : 8,12%**

Zdroj: NCZI, Onkologické skríningy v SR za roky 2021-2024, Spracované údaje o uhradenej zdarv.starostlivosti zo ZP

Onkologický skríning na Slovensku

Kolorektálny Karcinóm (KRCa)

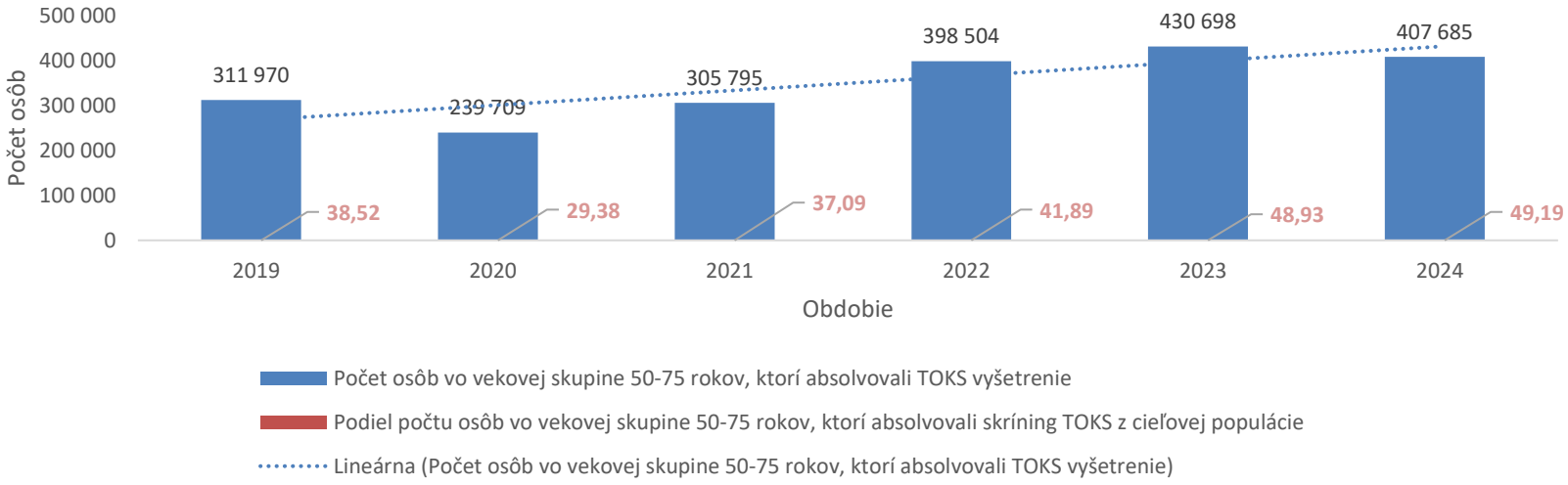

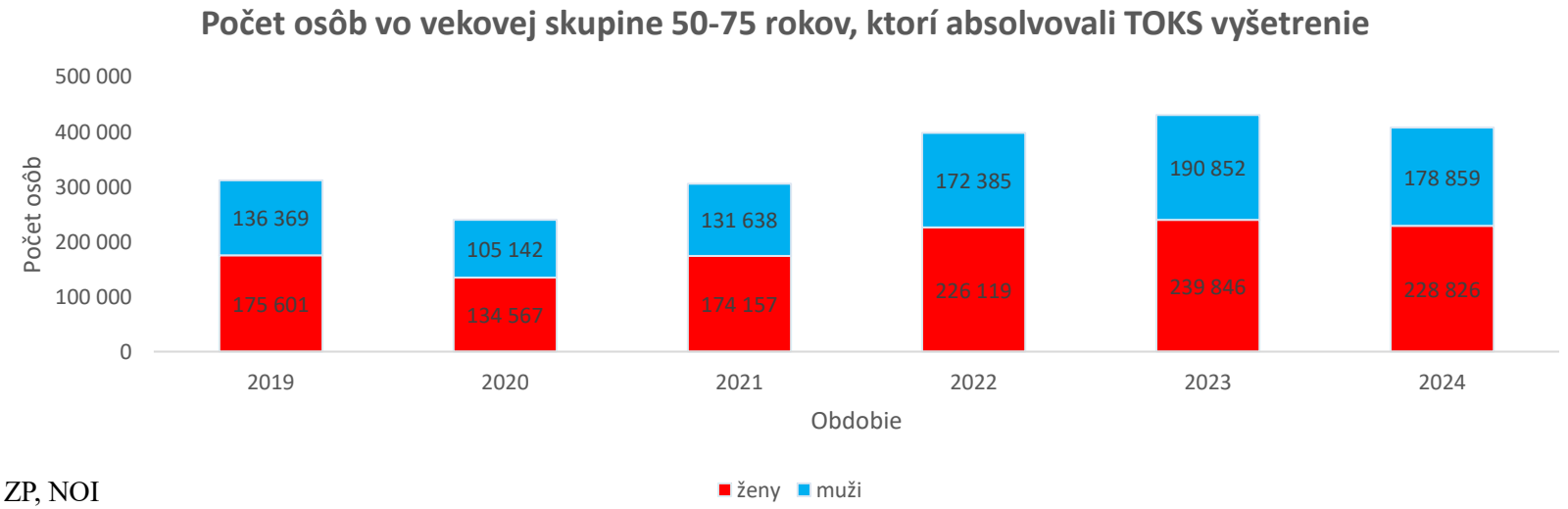

Zdroj: ZP, NOI

Onkologický skríning na Slovensku

Kolorektálny Karcinóm (KRCa)

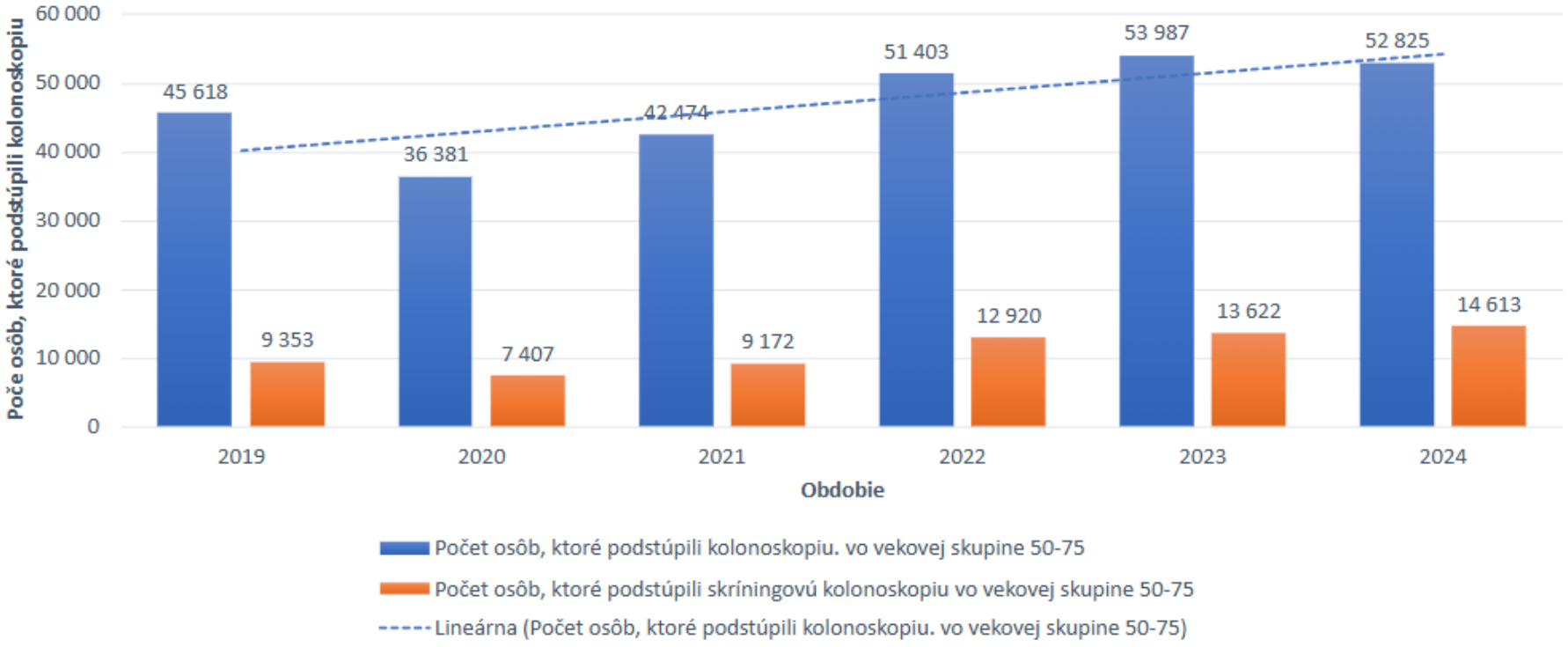

Zdroj: ZP, NOI

Onkologický skríning na Slovensku

Karcinóm prsníka (KP)

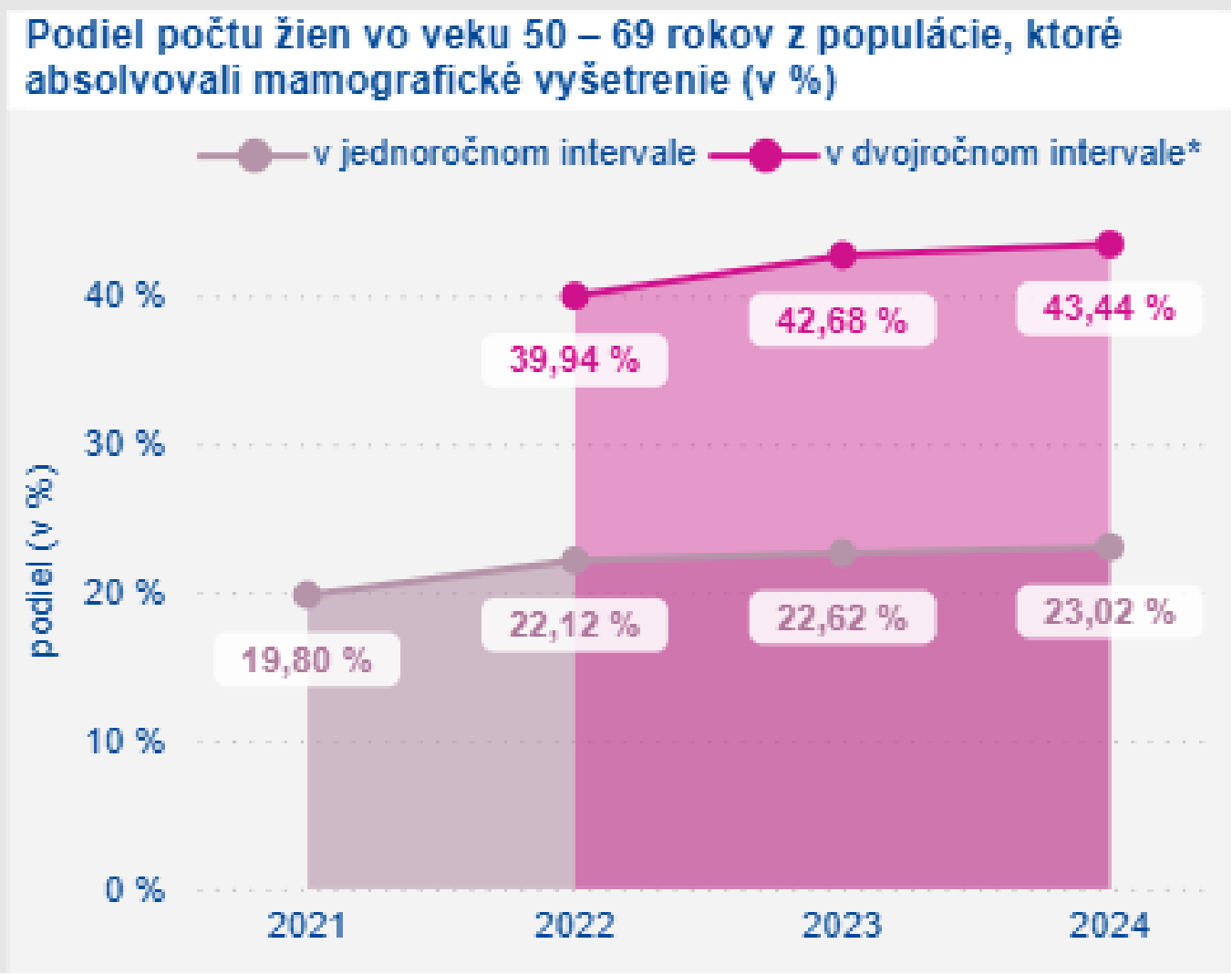

Podiel počtu žien vo veku 50 - 69 rokov, ktoré absolvovali **mamografické vyšetrenie** z akéhokoľvek dôvodu

(organizovaná, oportúnna, diagnostická mamografia)

Zdroj: NCZI, Onkologické skríningy v SR za roky 2021-2024, Spracované údaje o uhradenej zdarv.starostlivosti zo ZP

Onkologický skríning na Slovensku

Karcinóm prsníka (KP)

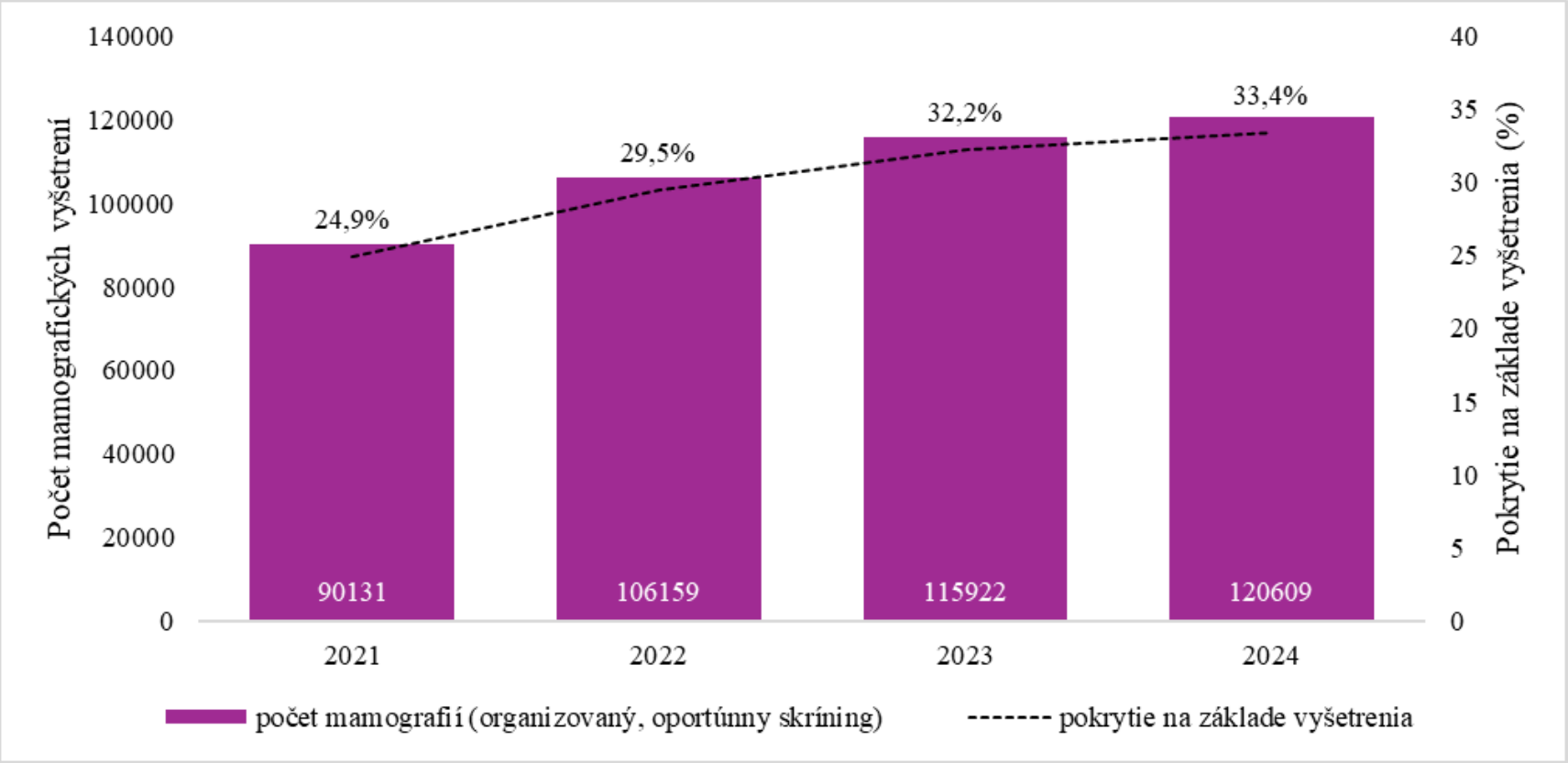

Pokrytie na základe vyšetrenia (organizovaný, oportúnny skríning), asymptomatické ženy vo veku 50 - 69 rokov

Zdroj: © Národný onkologický inštitút, Bratislava 2025

Onkologický skríning na Slovensku

Karcinóm prsníka (KP)

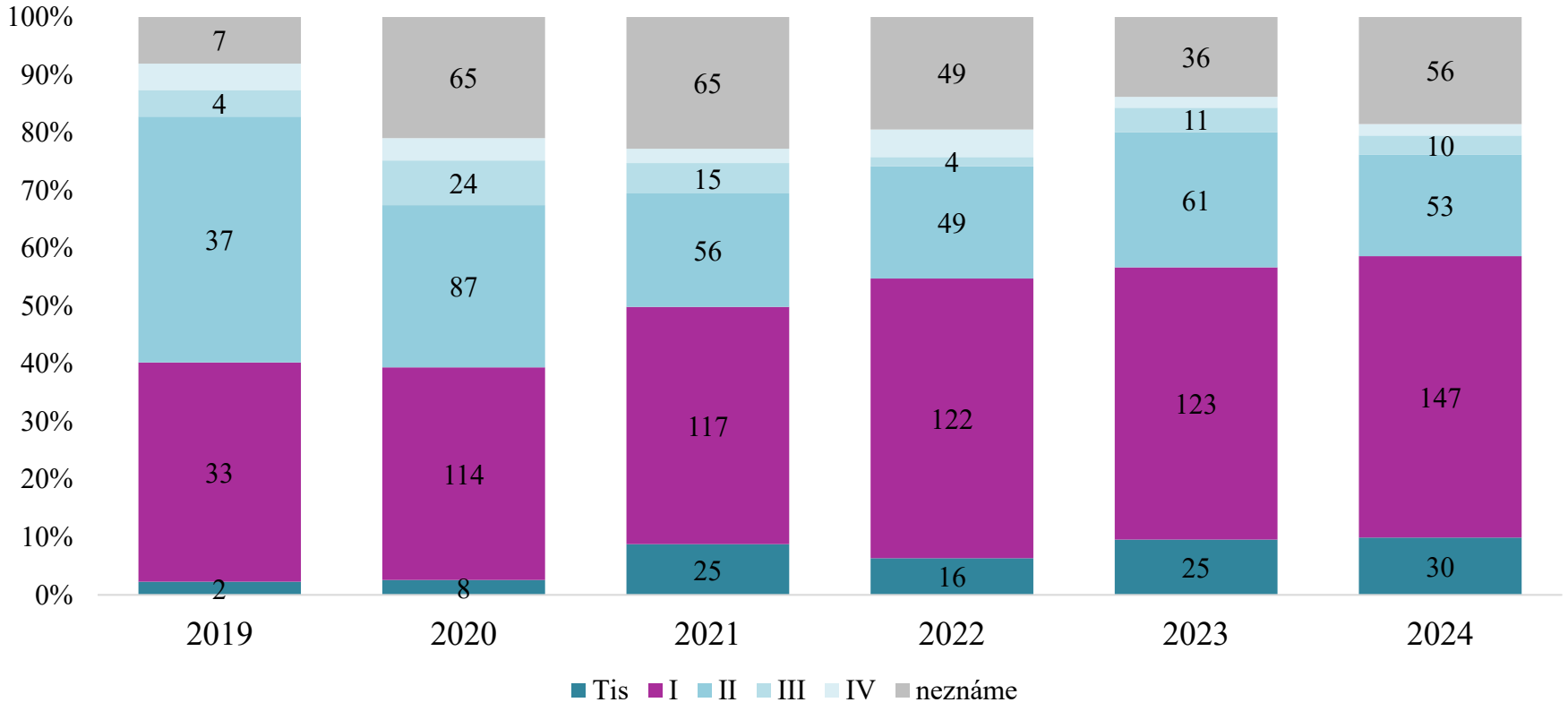

Porovnanie **počtu diagnostikovaných malignít v organizovanom mamografickom skríningu** na preverených skríningových mamografických pracoviskách v rokoch 2019 sept- 2024 podľa TNM štádia.

Zdroj: © Národný onkologický inštitút, Bratislava 2025

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Onkologický skríning- nový legislatívny rámec

Zavedené skríningové programy pre rakovinu prsníka (2019), krčka maternice a hrubého čreva (2021) – mix organizovaného a oportúnneho skríningu

Nové odporúčania:

- IARC odporúčania (projekt ICCCS -Zlepšenie koordinácie onkologickej starostlivosti a skríningu Lotyšsku a na Slovensku 2022-2023)
- Odporúčania rady EU z 9. decembra 2022 o posilnení prevencie prostredníctvom včasnej detekcie: Nový prístup EÚ ku skríningu rakoviny, ktorým sa nahrádza odporúčanie Rady 2003/878/ES, (2022/C 473/01)
- Medicína založená na dôkazoch
- Výsledky dobrej praxe

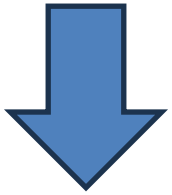

EU CanScreen
European Joint Action on Cancer Screening
Assuring sustainable implementation of high-quality screening for breast, cervical and colorectal cancers, as well as implementation of the recently recommended screening programs – for lung, prostate and gastric cancers.

Zmena zákona 577/2004 Z.z. (Júl 2025) – pripravovaný obsah Vyhlášok preniesť do praxe, ich aplikáciou priniesť skutočný prínos pre zefektívnenie skríningových programov a zníženie úmrtnosti na onkologické ochorenia

*(Council Recommendation of 9 December 2022 on strengthening p... - EUR-Lex (europa.eu)

Onkologický skríning na Slovensku- nový legislatívny rámec

Novela Prílohy č.2, Zákona 577/2004 Z.z.

Hlavné zmeny:

- jasné rozlíšenie preventívnej prehliadky od skríningu, ktoré prebiehajú v rôznych časových intervaloch

Napr: preventívna gynekologická prehliadky raz za rok vs skríning KKM raz za 3 roky, v prípade HPV testu raz za 5 rokov ALEBO primárna skríningová kolonoskopia raz za 10 rokov, ktorá vylučuje robenie TOKS počas preventívnej prehliadky u VLD raz za 2 roky

- špecifikácia testovacej metódy, cieľová populácia, stanovené podmienky pre vykonávateľa skríningu, definícia kódov výkonov a dg súvisiacich so skríningom a jeho hodnotením
- pravidlá hodnotenia skríningu (KPI)

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Onkologický skríning

Skríning karcinómu prsníka

Pôvodný obsah: *Skríning karcinómu prsníka: bepríznakové* ženy 50-69 rokov- **skríningová mamografia raz za 2 roky na preverených skríningových mamografických pracoviskách** so zabezpečením kvalitného, komplexného postup ženy v skríningu, vrátane manažmentu zistených patologických nálezov.

Nový legislatívny návrh:

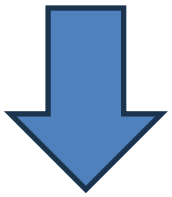

- *Skríning karcinómu prsníka: bepríznakové* ženy vo veku **45-74** + 364 dní- **skríningová mamografia raz za 2 roky na preverených skríningových mamografických pracoviskách** so zabezpečením kvalitného, komplexného postup ženy v skríningu, vrátane manažmentu zistených patologických nálezov.
- Pojem „**preventívna mamografia**“ sa vypúšťa

Onkologický skríning

Skríning rakoviny krčka maternice

Pôvodný obsah: *Skríning rakoviny krčka maternice* (ženy 23-64 rokov)- **odber cytológie v časovom intervale 1-1-3 roky.** Je **ukončený vo veku 64 rokov,** ak sú posledné tri cytologické nálezy negatívne. Abnormálne cytologické nálezy posudzované na **vyšších expertných kolposkopických pracoviskách.**

Nový legislatívny návrh:

- *Skríning rakoviny krčka maternice* (ženy 23-64 rokov)- Základným skríningovým testom je:

a) **cytologické vyšetrenie buniek krčka maternice získaných sterom z krčka maternice (LBC), od 23 až do 34 rokov + 364** dní s intervalom skríningového vyšetrenia **tri roky**

b) **diagnostika DNA vysokorizikových typov ľudského papilomavírusu („HPV test“) z buniek krčka maternice získaných sterom z krčka maternice od 35 až do 65** rokov + 364 dní interval skríningového vyšetrenia pomocou HPV testu je **päť rokov**

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Onkologický skríning

Skríning kolorektálneho karcinómu

Pôvodný obsah: *Skríning kolorektálneho karcinómu* (osoby 50-75 rokov)- populácia s bežným rizikom rakoviny KRCa pomocou **TOKS u všeobecného lekára raz za 2 roky** s následnou **skríningovou kolonoskopiou** pri pozitívnom výsledku testu. **Primárna skríningová kolonoskopia** (bez predchádzajúceho TOKS) u bežnej populácie po 50. roku života **raz za 10 rokov**.

Nedochádza ku zásadným zmenám...

Pozvanie ZP:

- Ak sa poistenec 50 rokov až 74 rokov + 364 dní zúčastnil skríningu rakoviny hrubého čreva a konečníka pomocou TOKs, zdravotná poisťovňa opätovne zašle pozvánku na vyšetrenie **o 3 roky**.
- Ak sa poistenec 50 rokov až 74 rokov + 364 dní zúčastnil skríningu rakoviny hrubého čreva a konečníka pomocou primárnej skríningovej kolonoskopie, zdravotná poisťovňa opätovne zašle pozvánku na vyšetrenie **o 10 rokov**

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Onkologický skríning

Skríning kolorektálneho karcinómu

Pracoviská, na ktorých sa vykonáva skríning rakoviny hrubého čreva a konečníka

(1) **Štandardizovaný TOKS** (je definovaný- odkaz na vyhlášku ktorá ho definuje) sa v rámci skríningu kolorektálneho karcinómu vykonáva:

a. **v ambulancii príslušného VLD**, s ktorým má daná osoba uzavretú dohodu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti alebo
b. **v akreditovanom biochemickom laboratóriu**, kam TOKS zasiela ambulancia VLD, s ktorým má daná osoba uzavretú dohodu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti

(2) **Skríningová a primárna skríningová kolonoskopia** sa vykonáva na gastroenterologickom pracovisku zaradenom MZSR do programu skríningu kolorektálneho karcinómu

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Onkologický skríning; pilotné programy

- ***Skríning karcinómu pľúc*** (osoby **50 rokov** a viac)- anamnéza fajčenia 15 balíčko-rokov u súčasných fajčiarov alebo bývalých fajčiarov ak prestali fajčiť pred 10 a menej rokmi. Včasný záchyt karcinómu pľúc **nízko-dávkovým CT (Low-dose CT - LDCT)**, minimálne **dve nízkodávkové CT v ročnom intervale**, nábor vhodných osôb cez VLD a PNEU a súvisí s podporou ukončenia fajčenia a liečbou závislosti od tabaku.

- ***Skríning karcinómu prostaty*** (muži **od 50. roku**)- v bežnom riziku vyšetrenie **PSA (prostatický špecifický antigén) raz za 3 roky**, pri PSA >3, USG prostaty (MRI)

  Odber PSA u VLD alebo URO

Oba skríningy v organizovanej-populačnej podobe- s odkladom účinnosti od 1.1.2028

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Ako komunikovať „menej“ testovania“?

Ako argumentačne zvládnuť fakty:

- ✓ **mamografia** a nie USG prsníkov **je jediná skríningová metóda**
- ✓ mamografia je doporučená pre ženy **od 45 to 75 rokov**
- ✓ nevýhody **preventívnej** USG prevážia potenciálne benefity (neúmerná falošná pozitivita)
- ✓ **sonografia sa nezrušila**- sonografia pokračuje ako vyšetrovacia metóda, často v kombinácii s MG alebo MR ak si to vyžiaduje konkrétny nález, prípadne u žien so zvýšeným rizikom,...
- ✓ a ďalšie...

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Ako komunikovať „menej“ testovania“?

Odborná verejnosť

Petícia SSAG

PETÍCIA

za znovuzavedenie vyšetrení do gynekologickej preventívnej prehliadky

Vážení predstavitelia vlády, ministerstva zdravotníctva a zdravotných poisťovní v Slovenskej republike,

my, dolu podpísaní občania Slovenskej republiky, touto petíciou vyjadrujeme svoj zásadný nesúhlas so zmenou rozsahu preventívnych gynekologických prehliadok žien od 1.7.2025, ako aj s realizovaním mamografických vyšetrení len na skríningových mamodiagnostických pracoviskách, nakoľko ich dostupnosť nie je garantovaná v dostatočnom počte po celom Slovensku. Tieto zmeny výrazným spôsobom znižujú kvalitu a dostupnosť preventívnej starostlivosti o ženské zdravie a preto **žiadame o:**

1. **Znovuzaradenie ultrazvukového a mamografického vyšetrenia prsníkov do štandardného rozsahu preventívnej gynekologickej prehliadky hradenej zo zdravotného poistenia;**
2. **Ponechanie onkocytologického vyšetrenia krčka maternice v náplni preventívnej prehliadky bez indikačného obmedzenia.**

P.č.	Meno a priezvisko	Adresa trvalého pobytu *(ulica, čís. domu, PSČ mesto)*	Podpis	Dátum
1.				
2.				
3.				
4				

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Ako komunikovať „menej“ testovania“?

Laická verejnosť

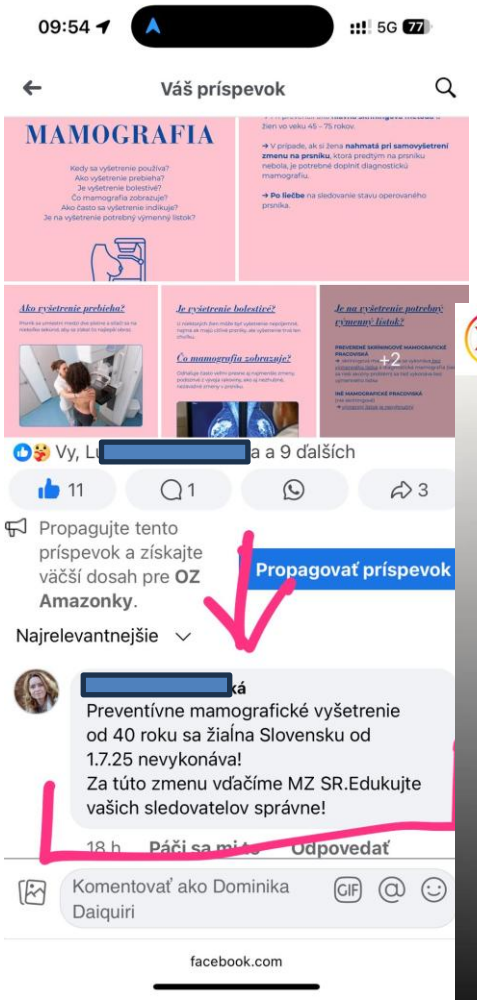

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Ako komunikovať „menej“ testovania?

Odborná verejnosť

- ✓ **Evidencia založená na medicínskych dôkazoch**
- ✓ **IARC odporúčenia**
- ✓ **Council *Recommendation:***

A new EU approach to cancer screening, (2022/C 473/01

- ✓ **Dobrá prax**

EU CanScreen
European Joint Action on Cancer Screening

- ✓ **Aspekt nízkohodnotovej starostlivosti**

(low-value care)

1. Sardanelli F et al. Mammography: an update of the EUSOBI recommendations on information for women. Insights Imaging (2017) 8:11–18, Desreux JAC. Breast cancer screening in young women. Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol. 2018 Nov;230:208-211.
2. US Preventive Services Task Force. Screening for Breast Cancer: US Preventive Services Task Force Recommendation Statement. *JAMA.* 2024;331(22):1918–1930. doi:10.1001/jama.2024.5534
3. European Commission: European guidelines on breast cancer screening and diagnosis. Dostupné na: https://cancer-screening-and-care.jrc.ec.europa.eu/en/ecibc/european-breast-cancer-guidelines?topic=142&usertype=60&updatef20=0&updatef2=0&updatef200=0
4. American Cancer Society Recommendations for the Early Detection of Breast Cancer. Dostupné na: https://www.cancer.org/content/dam/CRC/PDF/Public/9671.00.pdf
5. Breast Cancer Screening With Imaging: Recommendations From the Society of Breast Imaging and the ACR on the Use of Mammography, Breast MRI, Breast Ultrasound, and Other Technologies for the Detection of Clinically Occult Breast Cancer
6. Lee, Carol H. et al. Journal of the American College of Radiology, Volume 7, Issue 1, 18 – 27
7. ECIS dáta. Dostupné na: https://ecis.jrc.ec.europa.eu/data-explorer#/historical/age-specific-incidence-mortality?indicator=IN&sex=2&ageFrom=0&ageTo=95%2B&yearFrom=2000&yearTo=2010&cancerEntity=34&registry=167&groupSexes=I&groupCancers=I&groupYears=G&logarithmicScale=N
8. Tabár L, Tot T, Dean PB. The art and Science of Early Detection with Mammography. Thieme 2004
9. Galea M. Benign breast disorders. Surgery 2016; 34(1): 19-24
10. ACR Appropriateness Criteria® Supplemental Breast Cancer Screening Based on Breast Density
11. Weinstein, Susan P. et al., Journal of the American College of Radiology, Volume 18, Issue 11, S456 - S473
12. J, Fenton JJ, Whitlock EP, et al. Supplemental Screening for Breast Cancer in Women With Dense Breasts: A Systematic Review for the U.S. Preventive Service Task Force [Internet]. Rockville (MD): Agency for Healthcare Research and Quality (US); 2016 Jan. (Evidence Syntheses, No. 126.) Dostupné na: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK343793/
13. Mann, R.M., Athanasiou, A., Baltzer, P.A.T. *et al.* Breast cancer screening in women with extremely dense breasts recommendations of the European Society of Breast Imaging (EUSOBI). *Eur Radiol* **32**, 4036–4045 (2022). https://doi.org/10.1007/s00330-022-08617-6
14. Evans a et al. Breast ultrasound: recommendations for information to women and referring physicians by the European Society of Breast Imaging. Insights Imaging (2018) 9:449–461.

https://health.ec.europa.eu/document/download/1adc2134-5753-4ffb-a6d5-ab8d224874c6_en?filename=hspa_low-value-care_report_en.pdf

Ako komunikovať „menej“ testovania?

Laická verejnosť

Rôzne mediálne kampane:
TV vstupy, podcasty, tlačové konferencie...

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Ako komunikovať „menej“ testovania?

Laická verejnosť

Spolupráca s PO letáky, brožúrky, inštruktážne videá...

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Ako komunikovať „menej“ testovania?

Čo sme sa naučili?

→ spoznať obavy a očakávania
→ vysvetliť škodlivosť nadmerného skríningu a nízkohodnotovej starostlivosti
→ zdôrazňovať dôkazy (odborné zdroje)
→ nasledovať odporúčania (EU guideliness)
→ učiť sa z úspechov okolitých štátov
→ použiť zrozumiteľný jazyk pre každú cieľovú skupinu

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Onkologický skríning na Slovensku

Overené informácie

Laická verejnosť:

www.onkokontrola.sk

Odborná verejnosť:

www.noisk.sk

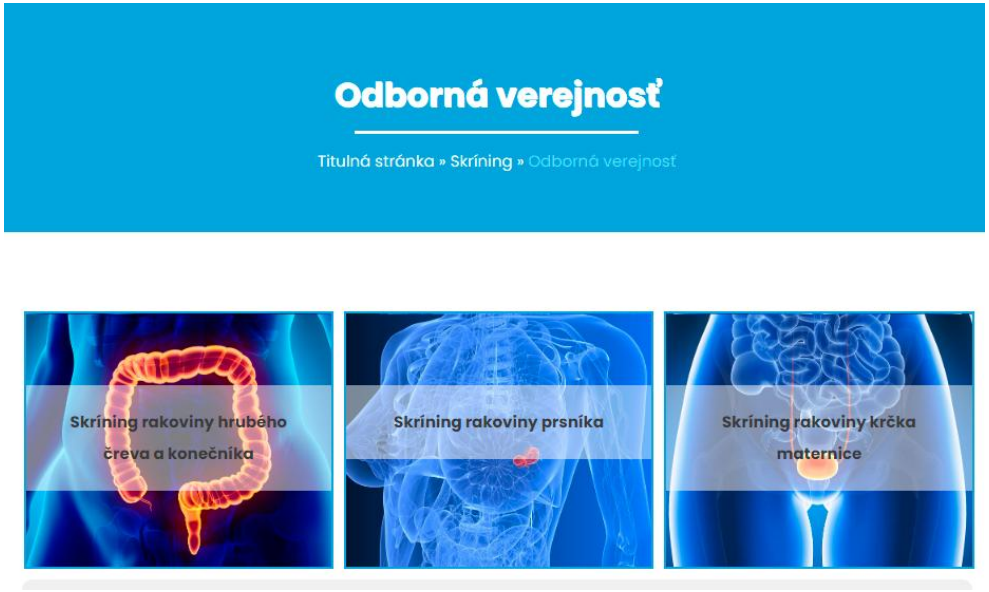

Správa o stave skríningov na Slovensku,

Stav onkológie na Slovensku 2019-2024

www.noisk.sk/skríning

www.nczi.sk

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

Onkologický skríning na Slovensku

Významné prvé kroky k existencii onkologických skríningov na Slovensku boli uskutočnené ...

NOP 2026-2030 prináša plán nového riadenie skríningových programov s prísľubom ich zefektívnenia.

Musí však byť dlhodobo prioritou každého vedenia MZ SR.

NÁRODNÝ
ONKOLOGICKÝ
INŠTITÚT

Ďakujem NOI tímu,
všetkým spolupracovníkom a podporovateľom

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ

NÁRODNÝ ONKOLOGICKÝ INŠTITÚT

https://eucanscreen.eu/

EU CanScreen
European Joint Action on Cancer Screening

Spolufinancovaný Európskou úniou

Cieľom projektu EUCanScreen je na základe najnovšej medicínskej evidencie zabezpečiť aktualizáciu a udržateľnú implementáciu vysokokvalitného skríningu rakoviny prsníka, krčka maternice, hrubého čreva a konečníka a tiež začať vytvárať štandardné odporúčania pre ďalšie onkologické skríningové programy s existujúcou dostatočnou evidenciou medicínskeho benefitu